

10. Рулёва Е.А. Типология детских номинаций во французском, греческом и украинском языках / Е.А. Рулёва // Записки з романо-германської філології; [Під ред. І.М. Колегаєвої]. – Вип. 9. – Одеса : Латстар, 2001. – С. 160 – 172.

11. Снитко Е. С. Типы номинативной деятельности в онтогенезе речи / Снитко Е.С., Сухан И.В. // Лінгводидактика слов'янських мов як феномен культури : Темат. зб. наук. праць / Під ред. Н. Ф. Зайченко та ін. – К. : ІСДО, 1993. – С.35-39.

12. Цейтлин С.Н. Язык и ребенок : Лингвистика детской речи / С.Н. Цейтлин. – М. : Гуманит изд. Центр ВЛАДОС, 2000. – 240 с.

13. Stern C. Die Kindersprache : Eine psychologische und sprachtheoretische Untersuchung / C. Stern, W. Stern. – Leipzig, Barth, 1907. – 180 p.

Сизонов Д.Ю., асп.

ПРИНЦИПИ ЛЕКСИКОГРАФІЧНОГО ПРЕДСТАВЛЕННЯ МЕДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ В УКРАЇНСЬКИХ ЗМІ

У пропонованій статті окреслюються особливості лексикографічного представлення термінології в українських мас-медіа, розглядається вторинна функція фахового терміна в медійному просторі, а також подаються принципи укладання словника "Медична термінологія в українських ЗМІ".

Ключові слова: медична термінологія, лексикографічний опис, мас-медіа, словник.

This article outlines the features of lexicographic representation of terminology in the Ukrainian mass media, a secondary function of the term in the professional media is considered and also the principles of making the dictionary "Medical Terminology in Ukrainian media" are presented.

Keywords: medical terminology, lexicographic description, media, dictionary.

В предлагаемой статье описываются особенности лексикографического представления терминологии в

украинских масс-медиа, рассматривается вторичная функция профессионального термина в медийном пространстве, а также подаются принципы составления словаря "Медицинская терминология в украинских СМИ".

Ключевые слова: медицинская терминология, лексикографическое описание, масс-медиа, словарь.

Термінологічна проблематика в лінгвістиці є однією з найактуальніших, і в той же час "методологічно неоднозначних, різноаспектно корельованих із мовознавчою теорією і реальним життям мови, її комунікативними функціями" [29, с. 350]. Пошук науковцями термінологічного ідеалу репрезентують різні галузі знання, і навіть більше – різні сфери життєдіяльності суспільства, зокрема це стосується медицини – давньої, історично сформованої галузі наукового досягнення світу.

Українські медичні терміни, а також окремі професіоналізми та наукова номенклатура становлять єдину терміносистему. Розрізнення значень спеціальних лексичних одиниць, особливості семантики фахових термінів, тлумачення грецьких, латинських, англійських понять та їх українських відповідників фахівці співвідносять, як правило, зі словниковими джерелами. Зрозуміло, що медицина як фундаментальна галузь наукового знання потребує точної, системно оформленої, актуальної вимогам часу, вичерпної та грамотної лінгвістичної лексикографії.

Терміносистема названої галузі знання, на думку сучасних мовознавців, чинить опір строгій регламентації системно-понятійних відношень, виявляє розгалужену парадигматику, часто є багатовекторною, не тотожною науковій однозначності й дефінітивності, що спричинено багатьма факторами, зокрема комунікативною поліваріативністю. Задані параметри сучасних комунікативних завдань, що є пріоритетними для розвитку мови, реалізують не лише системний, але й позасистемний характер термінів, який здебільшого виявляється в мові стилу масової інформації.

Специфіка мас-медійної сфери передбачає, як відомо, ефект переконання, певного оцінного впливу, що зумовлюється

відповідним характером використання мовних одиниць, в нашому випадку – термінів. Ідеться про їх експресивне, емоційне навантаження у ЗМІ, вторинність номінації, розширення семантики, що призводить до функціонально-стилістичної трансформації термінологічних одиниць.

Питання функціональних особливостей мовних одиниць науковці розглядають як результат впливу екстра- й інтралінгвальних чинників. Передусім до уваги беруться внутрішні ресурси мовних одиниць, їхня специфічна сполучуваність, що є традиційною для мови науки і новою для мови ЗМІ. Позамовні процеси, позначені багатьма соціокультурними факторами, без сумніву, впливають на динаміку розвитку стилю масової інформації, а отже і на функціонально-семантичний потенціал мовних одиниць.

Домінантними ознаками, що властиві мові ЗМІ, на думку багатьох дослідників – Г. Солганика [24], Н. Валгіної [2], М. Володіної [3], Н. Шумарової [32], Л. Шевченко [29], О. Стишова [26], Д. Дергача [5] та ін., є інформативність, аргументованість, експресивність, оперативність, зверненість до масового читача, оцінність, аналітичність тощо. Всі ці фактори активно впливають на розвиток значення слова, в тому числі й термінологічною.

У мові засобів масової інформації на сучасному етапі спостерігається постійне оновлення лексичного складу мови, активне поповнення новими лексемами, виникнення додаткових конотативних значень, зокрема й у термінів. Будь-які процеси, пов'язані з різного роду стилістичними трансформаціями мовних одиниць, їх типологією, семантикою, функціями, позначені, як відомо, впливом факторів:

- екстралінгвальних:

а) науково-технічний прогрес та глобалізаційні процеси в суспільстві;

б) розширення меж комунікативно-інформаційного поля, основні функції якого передбачають не лише інформування, а й вплив на мовну свідомість;

в) розширення інформаційного простору різних сфер людського буття;

г) полікультурність, що не може не вплинути на мовну картину світу;

д) "поширення явища лінгвістичної моди" [5, с. 55]. Цей чинник набуває особливої поширеності в мові медійної інтернет-індустрії (інтернет-портали, інформаційні агенції, інформагентства тощо), основним критерієм яких є "швидкоплинність змінюваної інформації та динамізм розширення інформаційного поля" [9, с. 99] та ін.;

- інтралінгвальних:

а) мовна естетизація;

б) специфічність стилістичних норм, властивих стилю масової інформації;

в) функціонування нетипових для мови ЗМІ складних синтаксичних конструкцій, описових зворотів тощо;

г) мовна експресія, що виявляється у використанні емоційно-забарвлених мовних одиниць, стилістичних фігур та тропів;

д) оцінна номінація та ін.

Оцінці медичної термінології в мас-медіа, що досліджена нами, притаманна реакція на політичні процеси та соціокультурні явища, що виявляється в позитивній чи негативній оцінці, а також установка на розширену семантику й поліпрагматику одиниць у тексті. На дослідженні функціональних параметрів мовних одиниць, їх актуалізації в тексті, реалізації розширеної семантики слів, їх основних характеристик та способів сполучення наголошують сучасні лінгвісти С. Єрмоленко [7], Ю. Степанов [25], О. Стишов [26], Ф. Бацевич [1], Л. Мацько [10], Л. Шевченко [29], Г. Чорновол [28], Д. Дергач [5] та ін.

Так, Л. Шевченко особливу увагу приділяє вивченню статусу функції як мовознавчої категорії в контексті концепцій інтелектуалізації літературної мови. "Функції мови можуть моделюватися насамперед як лінгвістична абстракція, що виявляє сутність, призначення в реальному житті мови в соціумі, репрезентує глибинну природу мови" [29, с. 157]. Ф. Бацевич, досліджуючи прагматичні функції мовних одиниць, наголошує на важливості розгляду динаміки одиниць мови, їх

семантичних домінант та лексичної сполучуваності в тексті. Особливої уваги вчений приділяє статусу мовних одиниць у дискурсі, що "дозволяє вивчати механізми мовної системи у дії та впливати на мовну соціосвідомість" [1, с. 251].

Саме тому вважаємо перспективним для лінгвістики питання стилістичних функцій мовних одиниць, що характеризує вплив сучасних прагматичних теорій на мовосвідомість в контексті комунікативної функції мови. У нашому лексикографічному виданні вперше подано термінологічні одиниці, що співвідносяться з вторинною функцією, широкою функціональною семантикою та характеризуються з погляду специфіки в мас-медійному дискурсі як динамічний комунікативній сфері та репрезентанті активного розвитку сучасної української мови.

Пропонований словник "Медична термінологія в українських ЗМІ" є першою спробою лексикографічного видання, у якому медична термінологія представлена у вторинній функції, коли йдеться про тексти мас-медійного простору.

Зібраний нами ілюстративний матеріал щодо функцій медичних термінів у сфері масової інформації дозволяє виявити наявність у мас-медійному дискурсі нових тенденцій розвитку сучасної української мови, зокрема розширення семантики слова, його фразеологізації та ін. Це збігається з заявленою нами тезою про актуалізацію процесів вторинної номінації та багату функціональну парадигматику медичних термінів у мові ЗМІ.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА СЛОВНИКА

Словник "Медична термінологія в українських ЗМІ" – це перше видання, що стосується вторинної функції медичної термінології в мові сучасних українських мас-медіа. Словник об'єднує медичні терміни, окремі професіоналізми та наукову номенклатуру, що набули нової семантики та функціонально-стилістичних характеристик завдяки функціонуванню в текстах засобів масової інформації. У словнику подані моделі семантичної трансформації медичного терміна, представлено специфічну функціональну синонімію та антонімію термінів у ЗМІ.

Словник об'єднує 1307 мовних одиниць та їх значень, зrealізованих у типових для мас-медіа контекстах.

Упорядкування матеріалу здійснено за алфавітним та функціонально-парадигмальним параметрами. Різні принципи опису дозволяють об'єктивно показати вторинні функції медичних термінів у сучасних текстах ЗМІ.

ДЖЕРЕЛА СЛОВНИКА

Джерелами укладання словника "Медична термінологія в українських ЗМІ" є україномовні мас-медійні тексти аналітичного характеру, політичного, економічного, фінансового, культурно-мистецького спрямування. До аналізу були залучені друковані та інтернет-видання за останні п'ять років – 2007, 2008, 2009, 2010 та 2011:

1) щоденна друкована преса ("Газета по-українськи", "День", "Україна молода", "Хрещатик", "Вечірній Київ");

2) щотижнева друкована преса ("Львівська газета", "Главред", "Дзеркало тижня", "Контракти", "Країна");

3) інформаційні інтернет-ресурси, інформагенції, портали та інтернет-видання України:

"5 канал" (<http://5.ua/>);

"Газета.ua" (<http://gazeta.ua/>);

"Главпорт.net" (<http://www.glavport.net/>);

"Експрес-Медіа" (<http://expres.ua/>);

"Новинар" (<http://novynar.com.ua/>);

"Радіо "Свобода" (<http://www.radiosvoboda.org/>);

"РБК-Україна" (<http://www.rbc.ua/>);

"Табло ID" (<http://tabloid.pravda.com.ua/>),

"Телекритика" (<http://www.telekritika.ua/>);

"ТСН" телеканалу "1+1" (<http://tsn.ua/>);

"Українська правда" (<http://www.pravda.com.ua/>);

"Українські новини" (<http://ukranews.com/>);

"УНІАН" (<http://www.unian.net/>).

Такий широкий діапазон джерельної бази словника дозволив об'єктивно представити функціонально-стилістичний потенціал медичної термінології в мас-медіа.

Покликання на друковані щоденні та щотижневі джерела вказуються у квадратних дужках із зазначенням номера та точної дати виходу видання. Наприклад, [Д, №28, 16.02.2007], [УМ, №057, 07.04.2011]. На електронні ресурси інформаційних агенцій, агентств та порталів у квадратних дужках вказується скорочена назва видання (див. умовні скорочення джерел) та точну дату у форматі число, місяць та рік. Наприклад, [Т, 11.08.200], [У, 11.09.2009], [УП, із з. громадського діяча В. Чепового, 24.11.2010]. На інтернет-видання телевізійних компаній, відповідно до Статутів каналів радіо– та телебачення ("Радіо "Свобода", "5 канал" та "1+1") та Правил електронного використання матеріалів видань ("5 канал" та "1+1"), покликання у словнику робиться у вигляді гіперпокликання з точним зазначенням інтернет-сторінки зі статтею. Наприклад, [ТСН, ПроСпорт, 11.03.2011]³, де [] – це назва видання та точна дата виходу статті в інтернет-просторі, а ³ – це покликання на інтернет-сторінку матеріалу електронного видання телекомпанії: <http://prosport.tsn.ua/sport/buryak-dinamo-maye-grati-v-agresivniy-futbol.html>.

СТРУКТУРА СЛОВНИКА.

Словник складається з трьох частин, перша з яких побудована за алфавітним, а інші дві – за функціонально-парадигмальним критерієм.

Перша частина складається з реєстру медичних термінів та їхніх значень, які зустрічаються в текстах ЗМІ. Матеріал першої частини передбачає наявність реєстрового слова з його подальшим тлумаченням та ілюстративного матеріалу – контексту, в якому термін був використаний. Наприклад,

Анестезія –

знеболювання, втрата чутливості [ТСМТ, 53]

1) анестезія (мед.)

*Маємо новий апарат, який дозволяє провести знеболення так, що дитина не відчуватиме болю під час проведення **анестезії** (місцевого знеболення) на відміну від анестезії шприцом [ЛГ, № 44,*

03.11.2011].

2) анестезія (політ., економ., фінан. та ін.)

Його (В. Ющенко – Д.С.) абсолютно чарівна посмішка, добрі очі, моральність і чистота, яка написана на його обличчі – вона як **анестезія** для тих, хто входить в українську політику /.../ [Н, із з. І. Герашенко, 11.08.2008].

У разі наявності переносного значення терміна, фразеологізма, оцінного поняття, які є синонімами до термінів у ЗМІ, в дужках зазначається наявність перенесення та робиться покликання на основну словникову статтю:

Втрата чутливості
(перен.).

Див., **анестезія**

*Президент відрізняється **втратою чутливості** політичної ситуації в країні* [УМ, № 176, 21.09.2011].

Друга частина стосується функціональної синонімії медичних термінів у ЗМІ. Функціонально-парадигмальний критерій передбачає опис синонімічного ряду терміноодиниць, поєднаних функціонально-смысловим зв'язком. Особливістю лексикографічного опису є зазначення сфер функціонування медичних термінів у мас-медіа:

Вітамін (мед.) –
недостатня частка,
обов'язкова частинка;

*Дівчинці не вистачало цілого букету **вітамінів*** [РБК, 27.11.2009].

*Брак цієї **недостатньої частки** (про вітамін D) майже подвоює смертність, тоді як кореляція нестачі вітаміну D завдяки пігулкам знижує ризик смертності майже на 60 відсотків* [РС, 17.08.2008].

*Натомість, згідно з висновками дослідників, ситуація кардинально поліпшується, якщо пацієнти починають приймати вітамінні добавки, щоб компенсувати ці **обов'язкові частинки*** [Е, 14.08.2010].

Вітамін (політ.,
економ., фінан. та ін.) –
"вітамін",
"вітамінка"

Цього **вітаміну** ми вже наїлись під
тогорічної президентської кампанії
[УН, 10.07.2010].

"Вітамін" у вигляді популізму влади
вже набрид абсолютно всім [Г, із
з. народ. депутата Н. Королевської,
14.09.2010].

Вони (представники влади – Д.С.)
вважають, що дали **"вітамінку"** у
вигладі невеликого підвищення і люди
будуть радіти [У, із з. народ. депутата
О. Турчинова, 12.10.2010].

У **третій частині** подано антонімію медичних термінів у
вторинній номінації, що функціонально структуруються за
антонімічними парами слів. Протиставлення значень слів може
виявлятися лише у співвідносних поняттях, які перебувають у
взаємній залежності й можуть характеризувати явище одного
плану. У випадку наявності синонімів до одного з компонентів
антонімічної пари, через кому подається функціональний
синонімічний ряд. Наприклад,

Доношений (політ.,
економ., фінан. та ін.) –
недоношений,
недозрілий / нездозіла
(реформаторський
продукт, курс валют /
демократія, влада,
економіка),
невихований

Доношеним це дитя-реформа не
буде, адже влада вже дає тріщини у
політ процесі [Г, 19.06.2011].

Події 2004, або **Недоношена**
демократія {...} [УМ, №099-100,
10.06.2011].

Недозріла демократія править
сьогодні Україною [Е, 12.10.2009]

Білоруська **недозріла влада**
продовжує атакувати опозицію
[РБК, 09.11.2010].

Невихований у кращих
демократичних європейських
традиціях він прагне вести народ до
Європи [Кор, 27.08.2007].

СТРУКТУРА СЛОВНИКОВОЇ СТАТТІ

У першій частині словникова стаття містить:

■ реєстрове слово – медичний термін – виділене жирним шрифтом. У другій та третій частинах словника поряд із реєстровим словом зазначаються сфери функціонування терміна, при цьому спочатку подається вказівка на використання в медицині, а далі – за частотністю – називається політична, економічна, фінансова, культурна сфери тощо. Наприклад,

Лихоманка (мед.) –
малярія,
пропасниця

*Поїхав у Гвінею за грішми, а привіз **лихоманку** {...}* [Глав, 17.09.2009].

*Повідомляється, що медики поки не поставили точний діагноз, однак за попередніми даними, це, можливо, **малярія*** [Кор, 23.12.2011].

*А ось у оscarоносного актора Джорджа Клуні були серйозні проблеми зі здоров'ям – **пропасниця** і розрив твердої мозкової оболонки (мембрани, що покриває головний і спинний мозок)* [Н, 16.08.2010].

Лихоманка (політ.,
економ., фінан. та ін.) –
президентська
лихоманка,
передвиборча
лихоманка,
"конституційна"
лихоманка,
економічна лихоманка,
курсова лихоманка,
валютна лихоманка

*Безсмертний: розмови про розпадання коаліції – це **лихоманка** {...}* [УП, 05.02.2010].

*У Росії почалася жорстока **президентська лихоманка**. Вже більше 20 осіб заявили про бажання балотуватися на посаду президента РФ {...}* [ТСН, 08.12.2009]⁵.

*Знову **передвиборча лихоманка** вихлюпнулася на вулиці міста, втягуючи киян у вир політичних дискусій* [УП, 23.04.2008].

*/.../ нинішня "**конституційна лихоманка**", або нав'язування суспільству ідеї необхідності нової*

⁵ <http://tsn.ua/svit/u-rosiyi-pochalasya-prezidentska-lihomanka.html>

Конституції, — це маневр, що відволікає людей від найсуттєвішого /.../ [Д, № 43, 05.03.2008].

Схоже, **економічна лихоманка**, що розпочалася у банківській сфері, може вивести поступово країну з фінансової кризи [РБК, 11.05.2011].

Якщо **курсіву лихоманку** не зупинять, то в Україні може скластися критична ситуація з проблемними кредитами. Тому падіння курсу (гривні) не може бути безконтрольним [Д, № 219, 02.12.2009].

Хто винен – Нацбанк, дії якого більше нагадують знуцання над населенням і національною економікою, чи уряд, котрий всіляко відхрещується від **валютної лихоманки**, цинічно і безвідповідально переводячи стрілки на політичних опонентів? [УП, 25.12.2008].

Лихоманка танців і співу бродить Україною [Кор, 14.10.2010].

Мабуть, в усьому винна **брендова лихоманка**, яка захопила усю прогресивну частину українського парламенту [Т, 17.09.2009].

Модна лихоманка охопила Францію (про Тиждень високої моди – Д.С.) [Т, 16.03.2008].

В Україні протягом Українського тижня моди спостерігатиметься справжня **фешн-лихоманка** – прогноз дизайнерів [Т, 15.03.2009].

Музична лихоманка охопила всю Європу: за дві години розпочнеться головний пісенний конкурс року "Євробачення" [У, 14.05.2011].

На СТБ починається "**лихоманка суботнього вечора**" (про шоу "Х-фактор" - Д.С.) [Т, 03.01.2009].

Лихоманка (культ.) –
лихоманка брендова,
лихоманка модна,
фешн-лихоманка,
лихоманка музична,
лихоманка суботнього
вечора

- тлумачення реєстрового слова (тільки у першій частині) подається з покликанням на словникові статті медичних енциклопедій ("Медична енциклопедія / За ред. Червяк П.І. – К. : Вид. центр "Просвіта", 2001. – 1024 с.") та тлумачних словників медичних термінів ("Тлумачний словник медичних термінів: Російською, латинською та українською мовами / Літвиненко Н.П., Місник Н.В. – К. : ПЕРУН, 2010. – 848 с.");

- ілюстративний матеріал – контекст, у якому медичний термін був використаний;

- паспортизацію вихідних даних джерел – назву, номер (для друкованих ЗМІ) і дату видання. У випадку покликання на інтернет-видання телевізійних компаній подається надстроковий знак, співвідносний із електронною адресою статті, що подається в нижньому колонтитулі сторінки:

Огіркова фобія шириться Європою, попри те, що у Німеччині "реабілітували" іспанські огірки /.../ [5к, 01.06.2011]⁶.

РЕЄСТРОВЕ СЛОВО – медичний термін, професіоналізм, наукова номенклатура у вторинній функції – вживається в однині відповідно до морфологічних частиномовних законів: іменник та прикметник у чоловічому роді, дієслово в початковій формі без зазначення наголосу та варіантів. Допустимим у словнику є вживання прислівника лише як обов’язкової частини термінопоняття, наприклад:

**Абсолютно здоровий /
хворий** – безумовно,
необмежено хворий /
здоровий
[ТСМТ, 9]

1) абсолютно здоровий
*Абсолютно здоровий депутат
відправився у Росію*
[УП, 10.02.2009].

2) повністю здоровий
*Повністю здоровою Тимошенко
буде тільки тоді, коли вийде з
тюрми* [ГПУ, № 1295,
30.09.2011].

⁶ <http://5.ua/newsline/185/0/77640/>

Через дефіс подано складні іменники та прикметники:
країна-донор, медіа-грип, агресивно-еротичний тощо.

В ілюстративному матеріалі для унаочнення реєстрове слово (словосполучення) виділено жирним шрифтом:

***Сталінський приступ** у Севастополі {...}* [УП, 06.05.2007].

***Політичним приступом** можна назвати реакцію Президента на травневі події* [У, із інт. народ. депутата С. Соболева, 11.05.2011].

ІЛЮСТРАТИВНИЙ МАТЕРІАЛ у словнику добирався з текстів аналітичного характеру, політичного, економічного, фінансового, культурно-мистецького спрямування сучасних українських друкованих та електронних засобів масової інформації. Використовується, як правило, мінімальний контекст, у разі потреби – широкий, що вичерпно дає інформацію про реєстрове слово. У словнику після реєстрового слова зазначається сфера стилістичного використання терміна, що дозволяє більш об'єктивно говорити про тенденції, типові для детермінологізації медичного терміна у стилі масової інформації:

1) грип (мед.)

*Цьогорічний **грип** як випробування нації на міцність та єдність {...}* [У, 04.11.2009].

2) грип політичний

***Політичний грип-2009** не повториться – Азаров {...}* [УП, 28.10.2010].

***Грип** прийшов і в Раду, але йому не дуже раді* [УП, 13.01.2010].

3) грип А/Н1N1 (політ., економ., фінан. та ін.)

***Грип А/Н1N1** продовжує лякати Україну?! {...}* [УП, 13.10.2009].

4) Н1N1 (політ., економ., фінан. та ін.)

*Від **Н1N1** паніка в Україні наростає {...}* [Глав, 22.03.2010].

5) грип "пташиний"

*Підставою, яку навела Україна, зазначає китайське Мінкомерції, є "виявлення високо патогенного" **"пташиного" грипу** в цій країні* [УП, 21.02.2010].

6) грип "свинячий" (політ.)

*Про **"свинячий" грип** "свинячим" голосом, або Як політики роздувають проблему {...}* [Д, № 221, 05.12.2009].

10) грип-туризм (політ.)

Вона (Ю. Тимошенко – Д.С.) їздила з пов'язками по містах і селах, і на свій **грип-туризм** витратила стільки грошей, що за них можна було б закупити марлеві пов'язки для всього пострадянського простору [УП, із інт. Г.Герман, 02.02.2010].

11) медіа-грип (культ.)

Очевидно, українці просинаються від електоральної сплячки, з мозку вивітрюються останні наслідки **медіа-грипу** [УП, 12.01.2010].

12) грипономіка (культ.)

Грипономікою встигли охрестити журналісти щедре виділення одного мільярда коштів народними обранцями на боротьбу з епідемією [Глав, 02.12.2009].

Ілюстративний матеріал – контекст, у якому термін був використаний – подається курсивом, в якому реєстрове слово (словосполучення) виділено жирним шрифтом:

Уже зараз на грип та **ГРЗ** хворіють близько 46 тисяч українців, із них близько пів тисячі перебувають на лікуванні у стаціонарі, повідомив перший заступник міністра охорони здоров'я, головний державний санітарний лікар Сергій Риженко [РС, 17.11.2011].

"Червона Рута" на той час – це спроба "**реанімацій**" України як культурної нації з усіма її молодіжними течіями [Т, 19.06.2008].

У випадку цитування частини речення на місці пропуску ставиться позначка /.../ "паралельки":

Авітаміноз за московськими театрами — це повторюється щорічно — притупив давнє розуміння, що існує певний синдром антрепризи: нікому не потрібна п'єса надвисокого польоту, а така — щоб усім подобалася /.../ [Д, № 28, 16.02.2007].

Наші журналісти вирішили провести власну **флюорографію держбюджету** - 2009 /.../ [Н, 17.11.2008].

Якщо ілюстративним матеріалом є заголовок статті, то наприкінці цитати ставиться позначка {...}:

Кардіограма **БЮТівського серця**: які депутати підуть з партії з нічим {...} [Глав, 11.04.2011].

У **самолабораторію** – без черг {...} [УП, 11.04.2008].

У ситуації, коли автором треба пояснити цитату ілюстративного матеріалу, в словниковій статі це подається в дужках з додаванням ініціалів автора:

Алкоголізм в обличчі міністра (про Ю. Луценка – Д.С.) не прикрашає Раду, а зовсім навпаки [Н, 11.05.2009].

Зараз у неї (України – Д.С.) явна **регулятивна дистрофія**, що виявлена у нездатності протистояти зовнішнім економічним чинникам [РБК, 10.09.2009].

ПАСПОРТИЗАЦІЯ. Довідкова інформація щодо паспортизації вихідних даних джерела подається в кінці словникової статті у квадратних дужках. Першим вказується назва джерела, потім – номер видання та дата:

Незалежно від кембриджських колег науковці встановили, що "грипозний" резервуар знаходиться у районі тропіків, неподалік Тайваню [ГПУ, № 602, 30.04.2008].

***Градус температури** політичної еліти в студії шоу Савіка Шустера ("Шустер LIVE" – Д.С.) підвищувався щохвилини [Г, 10.11.2010].*

У випадку покликання на інтернет-ресурс телекомпаній ("5 канал" та "1+1") та офіційних сайтів порталів телепрограм ("ТСН", "ТСН. ПроСпорт") після квадратних дужок подається гіперпосилання з його електронною адресою на матеріал: [ТСН, 07.04.2011]⁹, де [] – вихідні дані на статтю і ⁹ - <http://tsn.ua/groshi/u-bilorusi-pochalas-zolota-i-diamantova-lihomanka.html>, що подається в нижньому колонтитулі:

*Варто зауважити, що внесок ЄБРР стане найбільшим серед усіх **донорів** Чорнобильських проектів [ТСН, 26.07.2011]⁷.*

У ситуації, коли ілюстративний матеріал – це частина інтерв'ю чи заяви, в паспортизації після назви видання зазначається з ким інтерв'ю чи чия заява:

***Валютний дренаж**, як виведення тіньового прибутку в Білорусі, схоже, допоміг її економіці [У, із інт. економіста С.Вашенка, 15.06.2011].*

*Який же він насправді той **владний "ембріон"** на місцях? [УП, із з. громадського діяча В. Чепового, 24.11.2010].*

ОСОБЛИВОСТІ ЛЕКСИКОГРАФІЧНОГО ОПИСУ МАТЕРІАЛУ

Словник побудований за особливою структурою: перша частина – реєстр медичних термінів, друга і третя –

⁷ <http://tsn.ua/groshi/yebrr-vidiliv-na-chornobil-sche-70-milyoniv.html>

функціональна парадигматика (функціональна синонімія та антонімія медичних термінів) у мас-медіа.

У першій частині важливим є не тільки алфавітний принцип, а й тлумачна характеристика медичного терміна з вказівкою на сфери його функціонування за межами наукового стилю.

Епідемія – пошесть,
зараза; швидке і масове
поширення інфекційної
хвороби у певній
місцевості
[ТСМТ, 831]

1) епідемія (мед.)

*Медики прогнозують початок
епідемії грипу та гострих
респіраторно-вірусних захворювань
в Україні наприкінці листопада – на
початку грудня* [УН, 01.11.2011].

2) епідемія (економ., фінан та ін.)

*Епідемія грипу, як війна, не неї
можна все списати* [УТ, із
інт. губернатора Рівненщини
Віктора Майчука, № 44 (105),
30.10.2009].

3) епідемія грипу (політ.)

*Хто політично платить за
епідемію грипу в Україні? {...}*
[УП, 30.11.2010].

**5) епідемія огіркова (європейська,
тютюнова та ін.)**

*Європейська епідемія продовжує
крокувати Європою* [Н, 16.09.2008].

*Огіркова епідемія дібралась уже
Єгипту* [Н, 08.06.2011].

*Тютюнова епідемія
продовжуватиметься? Мінфін
ігнорує державну політику
обмеження куріння {...}* [Д, № 134,
31.07.2008].

"Епідемія відмов"

(політ.).

Див., епідемія

"епідемія відмов"

*Але з огляду на "епідемію відмов"
від відповідальності, що охопила
політикум, – не слід виключати
"несподіванки"* [УП, 22.03.2011].

Епідемія безкарності

(політ., екон., фінан.

епідемія безкарності

Хочеться зреалізувати всі можливі

та ін.).
Див., епідемія.

потенціали для боротьби з
епідемією безкарності в нашій
країні [Д, № 221, 05.12.2009].

Порівняння в реестровій частині розглядаються в графічно розмежованих словникових статтях, між якими існують семантичні паралелі або значеннєві розбіжності. А тому у словниковій статті вказується на можливість їх порівняння. Наприклад,

Нездоров'я –
нездужання; відчуття
недуги, кволості, знесилля
[ТСМТ, 454].
Пор., **нездужання**

Нездужання –
відчуття кволості, недуги;
знесилля [ТСМТ, 454].
Пор., **нездоров'я**

*Нездужання та нездоров'я
американської фінансової системи
беззаперечно вплинуть не тільки на
малі економіки, як наша, а й на
великі, такі як китайська, японська,
російська [ТСН, 09.08.2011]⁸/*

Нездужання
американської валюти робить
світ беззахисним у фінансовому
секторі [РС, 09.08.2011].

У другій частині подається функціональна синонімія медичних термінів. Термінологічні синоніми подаються через кому. Різні функціональні сфери медичної термінології розглядаються в графічно розмежованих статтях. Наприклад,

Бацила (мед.) –
зараза,
бактерія

*Особливо приваблює його
досвід знаменитого інституту
Роберта Коха, першовідкривача **бацил**
туберкульозу, і, очевидно, саме тут у
серці зміцнюється важка і велична
мета — стати фтизіатром,
спробувати лікувати більш грамотно
[Н, 15.06.2008].*

Зараза, яка передається разом
зі стафілококом, може жити як
збудник до 100 годин [РБК, 16.09.2009].

*Але навіть тут – у
найвіддаленіших районах – знайдено
стійкі кишкові **бактерії**, які*

⁸ <http://tsn.ua/groshi/obval-na-svitovih-fondovih-rinkah-ukrayina-provzhuye-padinnya.html>

становлять серйозну проблему для населення цих регіонів [ЛГ, № 07, 17.02.2011].

Бацила
(культ.) –
зараза,
гидкість

Як зізналася актриса, "режисерська" **бацила** виявилася стійкою і незважаючи на те, що її постановочні новації не всім критикам прийшлися до душі, але Догилєва знову й знову береться за режисуру [У, 12.09.2009].

Нова **зараза** українського театру в Харкові {...} [Г, 11.02.2008].

Гидкість цього явища спостерігається постійно в цьому закладі освіти [У, 13.04.2008].

Функціональні антоніми у третій частині подаються у вигляді антонімічних пар, що виділяються жирним шрифтом:

Виліковність –
невиліковність

Виліковності цієї хвороби можна досягти лише за кордоном [Е, 19.06.2009].

Невиліковність цієї хвороби – явище неоднозначне [У, 09.07.2007].

Співвідношення антонімів із синонімами виявляється у вигляді синонімічного гнізда, утвореного за допомогою широкої семантики антоніма. Елементи синонімічного гнізда подаються після антонімічної пари через кому:

Динамізм
(політ.) –
адинамія;
байдужість,
апатія,
опускання рук

Тепер Тимошенко зі своєю правдою та **динамізмом** відсиджується у Лук'янівському СІЗО [РБК, 11.10.2011].

Адинамія ЮВ (Ю.Тимошенко – Д.С.) значно зменшилась: тепер вона знову боріться з несправедливістю [У, 04.09.2011].

Байдужість до навколишньої дійсності з боку Прем'єра вражає навіть комуністів – політичних соратників Азарова [Н, 17.09.2010].

Апатія у даному питанні зрозуміла: на власні суди

розраховувати немає змоги
[Н, 18.04.2011].

*У Турчинова, схоже,
опускаються руки в даній ситуації та
зарадити цьому не може вже ані
Європи, ані Америка* [РБК, із
інт. політолога В. Фесенка,
15.11.2011].

1. Бацевич Ф.С. Проблеми і термінологічний апарат сучасної лінгвістичної прагматики / Ф.С. Бацевич // Вісник Національного університету "Львівська політехніка" "Проблеми української термінології" [серія]. – Л. : Видавництво Нац. ун-ту "Львівська політехніка", 2008. – № 620. – С.250-255.

2. Валгина Н.С. Основные проблемы изучения современных СМИ / Н.С. Валгина // Язык и стиль современных средств массовой информации / Отв. ред. Т.В. Маркелова. – М. : МГУП, 2007. – С. 7-18.

3. Володина М.Н. Когнитивно-информационная природа термина (на материале терминологии средств массовой информации) / М.Н. Володина. – М. : Изд-во МГУ, 2000. – 346 с.

4. Дергач Д.В. Природа засобів масової інформації в контексті лінгвістичної аналітики / Д.В. Дергач // Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур : Пам'яті акад. Леоніда Булаховського : [Збірник наукових праць]. – К., 2009. – Спец. випуск. – С. 137-143.

5. Дергач Д.В. Стилїстика онімів в українських мас-медіа : [Монографія] / Д.В. Дергач. – К. : ВПЦ "Київський університет", 2010. – 270 с.

6. Дубічинський В.В. Лексикографія української мови / В.В. Дубічинський. – Х. : НТУ "ХПІ", 2002. – 146 с.

7. Єрмоленко С.Я. Мова і українознавчий світогляд : [Монографія] / С.Я. Єрмоленко. – К. : НДІУ, 2007. – 444 с.

8. Єрмоленко С.Я. Мовне моделювання дійсності і знакова структура мовних одиниць / С.Я. Єрмоленко. – К. : Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2006. – 384 с.

9. Кокорина Е.В. СМИ и интернет-коммуникация / Е.В. Кокорина // Язык современной публицистики : Сб. статей / сост. Г.Я. Солганик. – М. : Наука, Флинта, 2005. – С. 96-101.

10. Мацько Л.І. Стилїстика української мови : Підручник / Л.І. Мацько, О.М. Сидоренко, О.М. Мацько / За ред. Л.І. Мацько. – К. : Вища школа, 2003. – 462 с.

11. Медична енциклопедія / За ред. П.І. Червяк. – К.: Вид. центр "Просвіта", 2001. – 1024 с.
12. Новий англо-український медичний словник / За ред. Ривкіна В.Л., Бенюмовича М.С.; Відп. ред. Л.І. Шевченко, В.І. Шматко; Упор.: Л.І. Шевченко, О.І. Ніка, Л.В. Шулінова, О.І. Хом'як. – К.: Арії, 2007. – 784 с.
13. Новий англо-український, українсько-англійський медичний словник : близько 24 000 термінів / Упоряд. Н.Р. Мокіна ; За ред. Л.І. Шевченко, В.І. Шматка, В.В. Лося / Науковий переклад і редагування : Л.І. Шевченко, В.І. Шматко, О.І. Ніка, А.А. Дем'янюк. – К.: Арії, 2009. – 480 с.
14. Прикладне термінознавство : [Навчальний посібник] / За ред. В.В. Дубічинського, Л.А. Васенко. – Харків : НТУ "ХП", 2003. – Частина 1. – 145 с.
15. Сизонов Д.Ю. Детермінологізація медичної лексики в медійному дискурсі / Д.Ю. Сизонов // Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика : [Зб. наук. праць]. – К.: ВПЦ "Київський університет", 2010. – Вип. XX. – С. 149-156.
16. Сизонов Д.Ю. Категорія багатозначності в О.Потебні й сучасні дослідження з термінознавства / Д.Ю. Сизонов // Мовні і концептуальні картини світу : [Збірник наукових статей]. – К.: ВПЦ "Київський університет", 2011. – Вип. 34. – С.213-217.
17. Сизонов Д.Ю. Коммуникативный и лингвопрагматический потенциал медицинской терминологии в украинских масс-медиа / Д.Ю. Сизонов // Язык и личность в поликультурном пространстве : Сб. статей [Текст]. – Севастополь : Рибест, 2011. – 514 с. – Вып. 1. – С. 187-194.
18. Сизонов Д.Ю. Лінгвопрагматичний аспект мас-медійного тексту / Д.Ю. Сизонов // Східнослов'янська філологія : [Зб. наук. праць]. – Горлівка : Вид-во ГДППМ, 2010. – Вип. 18. Серія "Мовознавство". – С. 293-303.
19. Сизонов Д.Ю. Термін у системі та поза нею : особливості функціонування медичної термінології в мас-медіа / Д.Ю. Сизонов // Актуальні проблеми слов'янської філології. Серія: Лінгвістика і літературознавство. – Бердянськ : БДПУ, 2011. – Вип. XXIV. – Ч. 1. – С. 393-400.
20. Сизонов Д.Ю. Термінологічна концепція Фіонілі Нікітіної в контексті лінгвістики універсалій / Д.Ю. Сизонов // "Studia Linguistica" : [Зб. наук. праць]. – К.: ВПЦ "Київський університет", 2010. – Вип. 4. – С. 167-172.

21. Сизонов Д.Ю. Функціонально-стильові параметри медичної термінології / Д.Ю. Сизонов // Лінгвістичні студії : [Зб. наук. праць]. – Донецьк : ДНУ, 2011 – С. 312-317.
22. Сизонов Д.Ю. До питання основних характеристик терміна / Д.Ю. Сизонов // Дивослово (українська мова й література в навчальних закладах) : [Науково-методичний журнал]. – 2010. – № 11. – С. 44-48.
23. Солганик Г.Я. Место языка СМИ в литературном языке. Перспективы развития / Г.Я. Солганик // Язык массовой и межличностной коммуникации. – М. : Медиа-Мир, 2007. – С. 553-568.
24. Солганик Г.Я. Общая характеристика языка современных СМИ в сопоставлении с языком СМИ предшествующего периода / Г.Я. Солганик // Язык массовой и межличностной коммуникации. – М. : Медиа-Мир, 2007. – С. 15-39.
25. Степанов Ю.С. Методы и принципы современной лингвистики / Ю.С. Степанов. – М. : Эдиториал УРСС, 2001. – 311 с.
26. Стишов О.А. Динамічні процеси в лексико-семантичній системі та в словотворі української мови кінця ХХ ст. (на матеріалі мови засобів масової інформації) : дис. ... доктора філол. наук / О.А. Стишов. – К., 2003. – 597 с.
27. Тлумачний словник медичних термінів : Російською, латинською та українською мовами / Н.П. Літвиненко, Н.В. Місник – К. : ПЕРУН, 2010. – 848 с.
28. Чорновол Г. Новітня економічна термінологія та її стилістичне вживання в сучасній українській мові (на матеріалі періодичних видань) : дис. ... к. філол. н. – К., 2004.
29. Шевченко Л.І. Інтелектуальна еволюція української літературної мови : теорія аналізу : [Монографія] / Л.І. Шевченко. – К. : ВПЦ "Київський університет", 2001. – 498 с.
30. Шевченко Л.І. Тенденції розвитку української термінології в контексті проблеми мовного планування / Л.І. Шевченко // Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах : Зб. наукових праць. – К. : ІВЦ Держкомстату України. – 2002. – Вип. 2. – С. 11-18.
31. Шевченко Л.І. Термінологія як проблема інтелектуалізації мови // Сучасні проблеми термінології та термінографії : [Тези міжнародної наукової конференції]. – К. : КМУЦА, 2000. – С. 11-12.
32. Шумарова Н.П. Роль ЗМК у розвитку мовної ситуації / Н.П. Шумарова // Наукові записки Інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – К. : Ін-т журналістики, Том 11. – 2010. – С. 45-56.

Умовні скорочення назв джерел

- 5к – сайт телеканалу "5 канал" (<http://5.ua/>)
ВК – газета "Вечірній Київ"
Г – інтернет-газета "Газета.ua" (<http://gazeta.ua/>)
Гл – журнал "Главред"
Глав – інтернет-портал "Главпорт.net" (<http://glavport.net/>)
ГПУ – "Газета по-українськи"
Д – газета "День"
ДТ – газета "Дзеркало тижня"
Е – он-лайн видання "Експрес" (<http://www.expres.ua/>)
К – журнал "Контракти"
Кор – "Кореспондент.net" (<http://ua.korrespondent.net/>)
Кр – журнал "Країна"
ЛГ – "Львівська газета"
МЕ – Медична енциклопедія / За ред. Червяк П.І. – К.: Вид. центр "Просвіта", 2001. – 1024 с.
Н – інформаційний портал "Новинар" (<http://novynar.com.ua/>)
РБК – інформаційне агентство "РБК-Україна" (<http://rbc.ua/>)
РС – Радіо "Свобода"
Т – інтернет-журнал "Табло ID" (<http://tabloid.pravda.com.ua/>)
ТК – інтернет-журнал "Телекритика" (<http://telekritika.ua/>)
ТСМТ – Тлумачний словник медичних термінів: Російською, латинською та українською мовами / Літвиненко Н.П., Місник Н.В. – К.: ПЕРУН, 2010. – 848 с.
ТСН – сайт телепередачі "ТСН" каналу "1+1" (<http://tsn.ua/>)
У – інформаційна агенція "УНІАН" (<http://unian.net/>)
УМ – газета "Україна молода"
УН – інтернет-портал "Українські новини" (<http://ukranews.com/>)
УП – "Українська правда" (<http://pravda.com.ua/>)
Х – газета "Хрещатик"